

Jak se pije čaj v S'-čchuanu? aneb s'-čchuanské čajovny a lahodné čaje z hor Meng-ting

S'-čchuanské čajovny : informační centrum, soudní dvůr, kulturní středisko či obchodní kancelář? Nebo snad herna?

Kultura čajoven, veřejných míst ve městech, kde se lidé setkávali a popíjeli čaj, se začala formovat již za dynastie Tchang (7. - 10. století) a rozvinula se především za dynastie Sung (10. - 13. století). Od dávných časů až dodnes existovala celá řada různých čajoven, které se lišily nejen regionálně, ale i svou funkcí. Obecně řečeno, čajovna byla veřejným místem, kde se poskytoval čaj, u něhož si člověk mohl odpočinout. Aristokrat, literát nebo prostý člověk, každý bez rozdílu dostal čaj, pokud si ho zaplatil. Nicméně s plynutím času, především pak za posledních dvou dynastií Ming (14. - 17. století) a Čching

(17. - 20. století), se rozšiřovala i úloha čajoven - kromě čaje a odpočinku se zde upevňovaly mezilidské vztahy, kolovaly tu nejnovější zprávy z blízka i z daleka, konala se různá zábavní představení a v neposlední řadě se zde také urovnávaly spory.

Jedna z nejstarších oblastí pěstování čaje v Číně se rozkládá na území dnešní jihozápadní provincie S'-čchuan, kde se před naším letopočtem nacházela starodávná království **Šu** 蜀 na západě (okolo současného hlavního provinčního města Čcheng-tu) a **Pa** 巴 na východě (okolo dnešního samosprávného města Čchung-čching, které se v roce 1997 osamostatnilo). Na základě

archeologických nálezů z 80. let minulého století víme, že Pa-Šu bylo společností s vysoce vyvinutou technikou zpracování bronzu a s vlastním písmem. V nejstarších písemných záznamech o této oblasti (Letopisy království na jih od hor Chua - Letopisy království Pa 华阳国志巴志) se praví, že král Wu 武王 z dynastie Čou (11. - 3. století př. n. l.), zakladatel této dynastie, porazil posledního krále dynastie Šang

(cca 17. - 11. století př. n. l.) za pomoci vojáků z Pa-Šu. Z této oblasti se pak do Centrální planiny posílal mj. také **čaj jako tribut** králům dynastie Čou, což poukazuje na skutečnost, že se zde čaj pěstoval a pil již dávno před naším letopočtem.

Nejznámější svými čajovny různých velikostí bylo a je bezesporu hlavní město provincie S'-čchuan, **Čcheng-tu**, o kterém se říká "nad hlavou slunečných dnů málo, před očima čajoven mnoho" 头上青天少, 眼前茶馆多. Velké čajovny zde mohou mít stovky míst, zatímco malé pouze několik. Tradičně se v s'-čchuanských čajovnách kladl důraz na kvalitní obsluhu, vytříbený exteriér a především pak na kvalitní čaj a čajové příslušenství. Čaj se zaléval vodou z červených měděných konvic s dlouho hubičkou 紫铜长嘴大茶壶 do šálek s pokličkou z prvotřídního t'ing-de-čenského porcelánu 景瓷盖碗 na cínových podšálcích 锡茶托. Nicméně do s'-čchuanských čajoven se nechodilo pouze za kvalitním čajem a obsluhou, ale i z jiných důvodů.

Z geografického hlediska byla provincie S'-čchuan odedávna jednou z nejnepřístupnějších oblastí, a proto také velmi často v čínských dějinách úspěšně vzdorovala centrální autoritě a poskytovala útočiště všem, kdo před ní prchali. Do provincie se však nepadně dostávaly nejenom lidé, nýbrž i

informace nejrůznějšího charakteru, zejména pak o současné politické situaci. Čajovny hrály velmi důležitou roli v šíření novinek a výměně informací, a právě za tímto účelem navštěvovala čajovny řada lidí. Lze říci, že nejdůležitější funkcí s'-čchuanských čajoven byla ona mezilidská komunikace a možnost popovídat si s druhými lidmi. Každá velká čajovna ztělesňovala vlastní mikrosvět lidí a vztahů mezi nimi. Čajovny bylo možné nalézt po celé provincii - od Čchung-čchingu nebo Čcheng-tu počínaje až po čajovny v mnohem menších městech a na vesnicích. Bystří a znalí S'-čchuanci dokázali hovořit velmi vytříbeným způsobem se starým nebo novým přítelem, známým či cizincem, takřka o čemkoli. Z výše uvedeného je patrné, že s'-čchuanské čajovny tedy sloužily jako **informační centra** tehdejšího světa.

Čajovny však plnily i jinou úlohu, totiž představovaly **neoficiální soudní dvůr**. Místní lidé, kteří se zde sešli, požádali buď šéfa bezpečnostní služby či někoho z místní elity nebo vůdce (popř. člena) tajné společnosti Ke-lao-chuej 哥老会, aby urovnal daný spor. Otázkou je, zda řešení skutečně bylo spravedlivé či nikoliv, každopádně tento zvyk poukazuje na to, že se na s'-čchuanské čajovny nahlíželo jako na nestaranné místo, kde se srovnávaly účty. Ve srovnání s čajovny v jiných

částech Číny, s'-čhuanské čajovny hrály víc než kde jinde důležitou politickou a společenskou úlohu.

Ve dnech, kde se konal trh, se židle z čajovny vytáhly ven, odkud pak lidé mohli sledovat kulturní program odehrávající se uvnitř čajovny - s'-čhuanskou operu 川劇, árie čching-jin 清音, vyprávění a zpívání příběhů šuo-čchang 说唱 nebo loutkové představení 四川木偶. Čajovny tedy také sloužily jako místo, kde se konaly různé **kulturní akce**. Není pravda, že s'-čhuanské čajovny byly pouze přízemní, protože do nich také chodila řada učenců, popř. spisovatelů, kteří zde nalézali “ticho v hlučné čtvrti” a čerpali inspiraci.

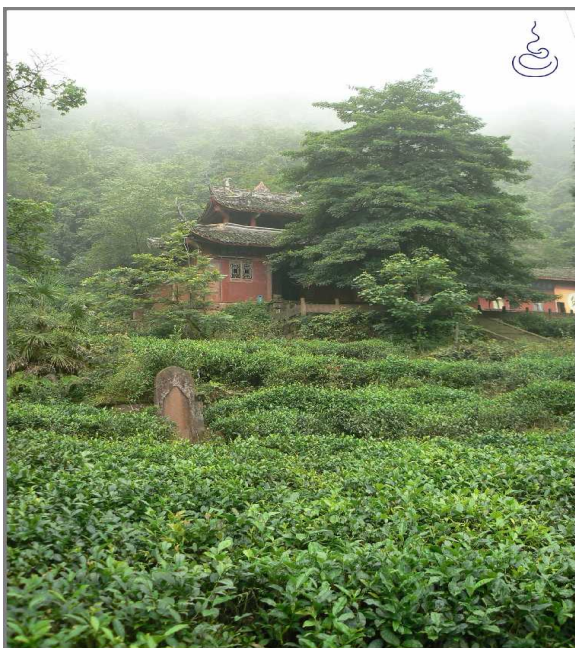
V neposlední řadě bychom neměli opomenout ani obchodní funkci s'-čhuanských čajoven, neboť v Čcheng-tu existovaly čajovny speciálně pro obchodníky s velmi pohodlným sezením, kde se čaj servíroval společně s lehkým občerstvením a lidé si dokonce mohli kdykoliv objednat i nějaké jídlo. Bylo to místo, kde se **vyjednával obchod**, nicméně za starých časů rovněž i místo, kde si člověk mohl koupit nějakou úřední hodnost.

Vidíme tedy, že s'-čhuanské čajovny dříve zastávaly důležitou politickou, obchodní, kulturní a zejména pak společenskou funkci a tvoří zajímavou kapitolu (nejen) v čínské čajové kultuře. A jak vypadají čajovny v S'-čchuanu dnes? Můžeme říci, že jejich společenská funkce zůstala nezměněna - lidé si zde vesele povídají o všem možném i nemožném, hrají karty a zejména **madžong**, anebo jen tak odpočívají nad šálkem lahodného čaje. Ve srovnání s českými čajovnami jsou ty s'-čhuanské mnohem živější a uvolněnější. Nevěříte? Zkuste třeba navštívit některou z čajoven v Lidovém parku v Čcheng-tu...

Lahodné čaje z hor Meng-ting : “Sladká rosa” padá v čajovně U Džoudyho

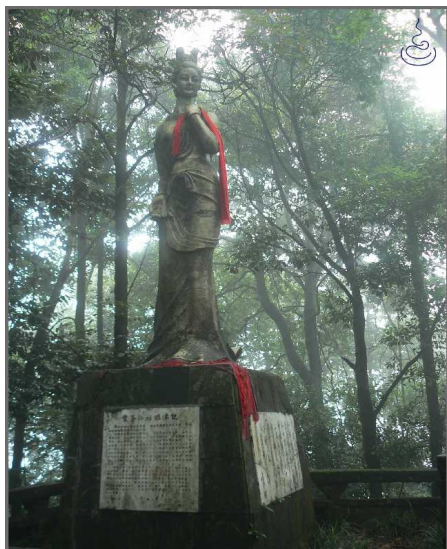
Hory Meng-ting 蒙顶山 se nachází přibližně 110 kilometrů jihozápadním směrem od hlavního provinčního města Čcheng-tu u mnohem menšího městečka Ming-šan 名山 (v překladu doslova znamená “Slavná hora”). Samotné horské pásmo, které se táhne pouze v délce 10 kilometrů a je v průměru 4 kilometry široké, se sestává z pěti vrcholků připomínající lotosový květ, z nichž nejvyšší dosahuje nadmořské výšky 1456 metrů. Hory Meng-ting společně s buddhistickými horami E-mej 峨眉山 a taostickými horami Čching-čcheng 青城山 představují tři slavné oblasti v provincii S'-čchuan, kde se pěstuje čaj. V areálu roste řada letitých stromů, mezi nimiž lze najít např. přes více než 2000 let staré jinany dvouláčkové (ginkga), čajovníky starší 1500 let nebo mnoho červených tisů. Les zabírá přibližně 98% celé plochy a žije zde 27 druhů vzácných ptáků.

Průměrný roční úhrn srážek přesahuje 2000 mm, a proto se říká, že “děšť a mlha zahalují (hory Meng-ting) do pěny” 雨雾蒙沫, popř. starobylý název hor zněl “trhlina v Nebesích západního S'-čchuanu” 西蜀漏天. Koneckonců doslovný překlad dnešního jména hor Meng-ting znamená “zahalené vrcholky” 蒙顶, což poukazuje na všudypřítomnou mlhu a děšť. Další ustálené slovní spojení říká, že “nejlepší pramen pochází z dolního toku Dlouhé řeky a nejlepší čaj roste na vrcholcích hor Meng-ting” 扬子江中水, 蒙山顶上茶, protože právě zde byl planý **čajovník** vůbec **poprvé** v čínských dějinách **pěstován** záměrně.

Nadmořská výška, kvalita půdy, podnebí a další faktory v horách Meng-ting vytvářejí vhodné podmínky pro pěstování čaje, který zde před více než dvěma tisíci lety vysadil první pěstitel čaje, **Wu Li-čen** 吴理真. Tento praotec čaje pravděpodobně žil v prvním století před naším letopočtem v době dynastie Chan (206 př. n. l. - 220 n. l.) a podle legendy pojal za manželku nesmrtelnou dívku **Nefritový lísteček** 玉叶仙子, dceru boha řeky Čching-I 青衣江, která protéká nedalekým městečkem Ming-šan. Tato nesmrtelná dívka při jedné ze svých procházek v horách spatřila smrtelníka Wu Li-čena, jak pěstuje čaj, aby mohl vyléčit nemocné lidi, a pohnuta tímto šlechetným chováním, okamžitě se do něj zamilovala. Prý

přicházela a odcházela skrze studnu 蒙泉井 nedaleko sedmi “nesmrtelných”

čajovníků, které Wu Li-čen chodil zalévat. Její otec, jenž rozhodně nesouhlasil s tímto svazkem porušující zákon Nebes, se velmi rozzlobil a snažil se dostat Nefritový lísteček zpět do paláce všemi možnými prostředky. Ta se ale raději proměnila v jeden z vrcholků hor Meng-ting (dnes se nazývá Vrcholek Nefritové dívky 玉女峰 a se svými 1456 m. n. m. je nejvyšším vrcholkem hor), aby mohla být navždy spolu se svým milým. Prý také pomáhala Wu Li-čenovi pěstovat čaj a kouzly zkrotila dva jeleny sika, kteří hlídali čajovníky před horskými démony a škodlivým hmyzem. Wu Li-čen údajně bydlel na místě dnešního **kláštera “Nebeské víko”** 天盖寺, který byl sice vybudován již v době Tří říší (220 - 280), avšak

v chaosu následujících válek zase několikrát zničen a znovu přestavěn. Zajímavá je legenda o tomto klášteře, v níž se praví, že bohyně Nü-wa 女娲 (stvořitelka lidí) přišla do hor Meng-ting, aby vyspravila trhlinu v Nebesích pomocí roztavených kamenů pěti různých barev ze Žluté řeky. Nicméně poté, co vystoupala na vrchol, padla vyčerpáním a zemřela, což znamenalo, že trhlinou do Podnebesí prosakoval déšť 漏雨蜀天, 中心蒙山. Jméno klášteře “Nebeské víko” pak samo naznačuje, proč byl takto pojmenován.

V době dynastie Tchang (7. - 10. stol.) se čaj z hor Meng-ting těšil své největší slávě, poněvadž za císaře Suan-zonga (712 - 756) se oficiálně stal **císařským artiklem**, kterého se speciálně užívalo při obětování Nebesům a císařským předkům, přičemž tato tradice pak dále nepřerušeně pokračovala po dalších 1200 let až do poslední dynastie Čching. Každým rokem se z nevelké císařské čajové plantáže, jež se nachází v samotném srdci hor a zabírá plochu 12 m², sklízelo ze **sedmi “nesmrtelných” čajovníků** (údajně je tam v padesátých

letech prvního století před naším letopočtem vysadil samotný Wu Li-čen) celkem 360 čajových lístků k obětování - takový čaj se nazýval “pravý tribut” 正贡. Čaj pro císařské potřeby se pak nazýval “druhý tribut” 副贡 (sbíral se v horách) a pro potřeby dvorských hodnostářů “dodatečný tribut” 陪贡 (sbíral se v okolí hor). Až do dynastie Čching byl vstup do hor Meng-ting zakázán, přičemž okolo sedmi “nesmrtelných” čajovníků byla vystavěna kamenná ohrádka označující

císařskou čajovou plantáž 皇茶园, jež se zachovala až do dnešní doby. Po pádu poslední dynastie si čaj z hor Meng-ting stále udržoval pověst “nesmrtelného” čaje, poněvadž lidé stále věřili v jeho léčebné účinky, a tak se horám začalo přezdívat “rodiště nesmrtelného čaje” 仙茶故乡. Není náhodou, že řada básníků, literátů a umělců, od dynastie Tchang až do dnešních dob, opěvovala jedinečný čaj z hor Meng-ting - zmiňme alespoň slavného tchangského básníka Po Ťü-iho 白居易 či sungského státníka a poetu Ou-jang Sioua 欧阳修.

Podle Knihy Dokumentů 书经 prý do hor Meng-ting svůj lid přivedl **Velký Jü** 大禹, zakladatel legendární dynastie Sia (22. - 16. století př. n.l.), jenž zachránil Čínu před záplavami. Poté, co po mnoha letech útrap a strádání nakonec zkontroloval nepoddajné vodstvo, vystoupal osobně se svými lidmi do hor Meng-ting, kde obětoval Nebesům a svým předkům. Na základě této pověsti se o horách začalo mluvit jako o “horách Meng-ting, kde obětoval Velký Jü” 禹贡蒙山, popř. se někdy také nazývají jako “první hory, ve kterých obětoval Nebesům čínský praotec” 华夏始祖祭天第一山. Jiná pověst zase praví, že se mezi lidmi rozšířil mor, a proto se Velký Jü vydal do hor natrhat čajové lístky, kterými následně léčil nemocné lidi. Jeho památku pak připomíná 5,3 metru vysoká socha Velkého Jüa.

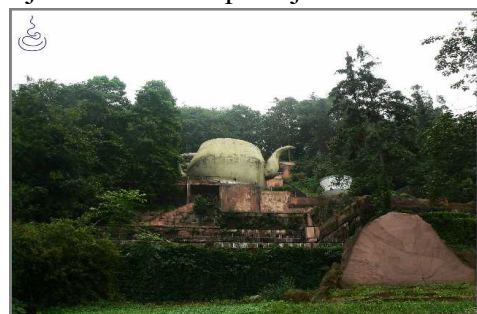

K dalším z významných osob hor Meng-ting nepochybně patří **mistr čchanového buddhismu Čchan-chuej** 禅惠 z doby dynastie Severní Sung (960 - 1127), jenž zde vedl prostý život v odloučení od okolního světa a vytvořil tzv. “osmnáct pozic letícího draka” 龙行十八式. V

minulosti se těchto osmnáct pozic prakticovalo jako jedno z buddhistických cvičení, kterému se věnovali mniši v horách Meng-ting, a předávalo se výhradně v rámci buddhistické obce. Říká se, že mnich Čchan-chuej sloučil některé prvky tradičního čajového obřadu, čchanového buddhismu, bojových umění společně s principy Knihy proměn 易经 v jeden celek, a vytvořil tak mystickou sestavu osmnácti pozic, přičemž každá z nich má své poetické jméno a napodobuje pohyby letícího draka (např. šestá pozice se nazývá “kouzelný drak zápasí o perlu” 神龙抢珠 nebo jedenáctá pozice se jmenuje “zlatý drak si sundává brnění” 金龙卸甲). Ke konci dynastie Čching se tento specifický čajový obřad, jehož součástí je čajová konvice s dlouhou hubičkou, rozšířil mezi prostý lid a v současné době se jedná o jednu z oblíbených čajových atrakcí, s níž se můžete setkat i mimo provincii S'-čchuan.

Součástí dnešního areálu je také zajímavé **muzeum čaje** 茶史博物馆, ve kterém můžete nalézt řadu věcí vztahující se nějakým způsobem k čaji - od básní počínaje až po čajové příslušenství konče. Naproti muzeu se pak nachází “první čajová konvice v Podnebesí” 天下第一壶, obrovitá **konvice** s průměrem 10 metrů a se 3 metry dlouhou hubičkou. Kouzlo hor pak dokreslují **čajové plantáže**, které jsou roztroušeny v horách a jejich přílehlém okolí. A jaké čaje se tu vlastně pěstují?

V dnešní době se jedná především o **tři slavné čaje** z hor Meng-ting, totiž nejstarší a nejznámější “Sladká rosa” 蒙顶甘露, dále pak “Kamenná květina” 蒙顶石花 a nakonec “Žluté lístečky” 蒙顶黄芽, přičemž první dva patří k čajům zeleným a poslední, jak už název napovídá, je čaj žlutý. Proslulý čaj “**Sladká rosa**”, jenž se neoficiálně řadí mezi deset nejslavnějších čajů Číny 十大名茶, má nejdelší tradici - vždyť již samotný Wu Li-čen tento čaj kdysi pěstoval.

Tvoří ho pouze zelené vrcholové lístečky hustě pokryté jemným chmýřím, které svým vzhledem připomínají malinké spirálky, po jejichž zalití dostanete průzračně světle zelený nálev. Jméno tohoto čaje, “Sladká rosa”, odkazuje právě na prvního pěstitele čaje Wu Li-čena, jemuž císař Siao-cung z dynastie Sung udělil v roce 1186 posmrtný titul “Laskavý a dobrotivý mistr Sladká rosa” 甘露普惠妙济大师. Jiná pověst zase praví, že čajový nálev prý připomíná sladkou rosu. Každopádně pravdou je, že svěže sladká chuť tohoto čaje dělá čest jeho jménu.

Další zelený čaj z hor Meng-ting, “**Kamenná květina**”, jistě zaujme nejen svým tvarem hladkých čajových lístků, které jsou ploché a úzké, ale i svou specifickou výraznou chutí se sladkým dozvukem. Tchangský básník Li Jang-wang 黎阳王 ve své básni o čaji z hor

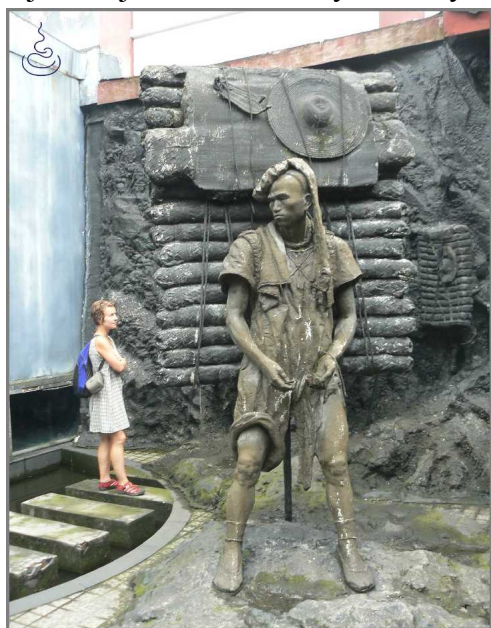
Meng-ting říká, že “vůně morku kamene se prolíná s jedinečnou květenou” 石髓香粘绝品花, a proto se prý tomuto čaji říká “Kamenná květina”. Mingský státník a učenec Čchen Žen-si 陈仁锡 z přelomu 16. a 17. století zase o tomto čaji píše, že “jarní sklizeň Kamenné květiny z hor Meng-ting nedosahuje ani půl kila a (tento čaj) je vzácný jako za časů dynastie Tchang” 蒙山石花春茶多不能数斤, 极重于唐, což poukazuje na unikátnost tohoto čaje.

Trojici slavných čajů pak uzavírá čaj “**Žluté lístečky**”, čaj žlutý, jenž se na začátku 50. let minulého století v horách pěstoval nejvíce. Poté se na jeho místo dostala “Sladká rosa”, nicméně se tento čaj vyrábí dále a v současné době patří k jednomu z nejdražších čajů z hor Meng-ting. Říká se, že “v dřívějších dobách to byl čaj císaře, dnes se stal čajem obyčejných lidí” 昔日皇帝茶, 今入百姓家.

K dalším čajům hor Meng-ting pak patří např. “Nefritové lístky věčného jara” 玉叶长春, “Stříbrné lístky věčného jara” 万春银叶 či “Ochmýřené vrcholky” 蒙顶毛峰. Poslední ze zmiňovaných čajů, totiž “**Ochmýřené vrcholky**”, představuje standardní zelený čaj z této oblasti, který můžete ochutnat i v naší čajovně. V

naposlední řadě u nás také ještě naleznete s'-čhuanský zelený čaj “**Jarní bambusové lístky**” 竹叶春 z okolí hor Meng-ting, jenž je ve všech ohledech totožný z proslulým zeleným čajem “**Průzračné bambusové lístky**” 竹叶青 z hor E-mej. Kvůli registrované obchodní značce musí pěstitelé mimo hory E-mej používat jiný název, a tak se z “průzračných” lístků staly “jarní”, nicméně jejich plochý tvar (údajně připomínají mladé bambusové lístky) zůstal zachován, stejně tak i čirý čajový nálev lahodné chuti, který získáme po jejich zalití. Tento čaj má rovněž řadu zdravotních účinků jako např. detoxifikace organismu, lepší vylučování hlenu či zlepšení diurézy. Není divu, že “Průzračné bambusové lístky” patří vedle “Sladké rosy” k nejznámějším s'-čhuanským zeleným čajům.

Výše zmiňované čaje, především pak “Sladká rosa”, “Kamenná květina”, “Ochmýřené vrcholky” či “Průzračné bambusové lístky”, představují hlavní nabídku v s'-čhuanských čajovnách. Dnes však již kvůli nim nemusíte jezdit až do dalekého S'-čchuanu - stačí totiž zajít do **čajovny U Džoudyho!**

U Džoudyho

©Všechna práva vyhrazena

Bez předchozího písemného souhlasu autora Petra Macka nebo manažerky Lenky Vlasákové je zakázána jakákoli další publikace, přetištění nebo distribuce materiálu nebo části materiálu zveřejněné na této stránce, a to včetně šíření prostřednictvím elektronické pošty.

Seznam použité literatury:

- GONG, Li. 2008. *History of Chinese Civilization : History of Tea Drinking*. Beijing: Zhongguo da baike quanshu chubanshe, 2008. 184 s. ISBN 978-7-5000-7916-3.
- GUO, Danying; WANG, Jianrong. 2007. *The Art of Tea in China*. Beijing : Waiwen chubanshe, 2007. 108 s. ISBN 978-7-119-03322-8.
- WANG, Ling. *Chinese Tea Culture*. 2000. Beijing : Waiwen chubanshe, 2000. 154 s. ISBN 7-119-02144-3.
- Meng Ding Shan. In *Baidu baike* [online]. Dostupný z WWW: <<http://baike.baidu.com/view/46798.htm>>.
- *Meizhou laoweng de BLOG* [online]. Dostupný z WWW: <http://blog.sina.com.cn/s/blog_49b990950100asdl.html>.

O autorovi:

Petr Macek v současné době pracuje jako průvodce v Číně (a jiných asijských zemích) pro CK Chinatours. Tento rok (2011) společně se svou přítelkyní Lenkou Vlasákovou (manažerkou čajovny U Džoudyho) navštívili v rámci jejich čajového putování provincii S'-čchuan, odkud pro Vás dovezli nejlahodnější čerstvé čaje. Petr Macek je také autorem unikátního zájezdu, který se zaměřuje na čínské čaje. Více informací na <http://www.chinatours.cz/zajezdy/cina>.